Razlike u pripovjednom diskursu odraslih govornika s obzirom na modalitet jezika

Topal, Ivona

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:754158

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

RAZLIKE U PRIPOVJEDNOM DISKURSU ODRASLIH GOVORNIKA S OBZIROM NA MODALITET JEZIKA

Ivona Topal

Zagreb, rujan, 2018.

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

RAZLIKE U PRIPOVJEDNOM DISKURSU ODRASLIH GOVORNIKA S OBZIROM NA MODALITET JEZIKA

Ivona Topal

doc. dr. sc. Gordana Hržica

Zagreb, rujan, 2018.

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad **„Razlike u pripovjednom diskursu odraslih govornika s obzirom na modalitet jezika“** i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Ivona Topal

Mjesto i datum: Zagreb, rujan, 2018.

Razlike u pripovjednom diskursu odraslih govornika s obzirom na modalitet jezika

Ivona Topal

Doc. dr. sc. Gordana Hržica

Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Odsjek za logopediju

Sažetak

Govorenje i pisanje dva su modaliteta jezične proizvodnje, a njihove temeljne razlike pronalaze se u različitim funkcijama koje ostvaruju u komunikaciji. Neke od razlika koje se mogu pronaći u analizama ovih dvaju modaliteta vežu se uz razinu planiranja, leksičku i sintaktičku složenost te kontekstualnu ovisnost. Pisani jezik smatra se neovisnim o kontekstu, dopušta veću razinu planiranja, a posljedično nastaju duži i složeniji iskazi uz veću leksičku raznolikost.

Sudionici istraživanja bili su odrasli govornici hrvatskog jezika, pretežito ujednačeni po dobi i obrazovanju. Ispitano je pripovijedanje prema slikama na temelju dviju priča preuzetih iz Višejezičnog instrumenta za ispitivanje pripovijedanja (*MAIN - Multilingual Assessment Instrument for Narratives*, Gagarina i sur., 2012). Priče su bile izjednačene po svojoj makrostrukturi i mikrostrukturi te kontrolirane s obzirom na kognitivnu i lingvističku složenost.

Cilj je ovoga rada bio istražiti razlikuje li se, i na koji način, proizvodnja pripovjednog diskursa kod odraslih govornika s obzirom na jezični modalitet. Promatrane su razlike na dvjema mjerama leksičke raznolikosti, mjeri sintaktičke složenosti, zastupljenosti punoznačnih riječi i označavanju elemenata priče. Podaci su transkribirani u programu CLAN (*Computerized Language Analysis*) u okviru baze podataka CHILDES (*Child Language Data Exchange System*, MacWhinney, 2000). Podaci su analizirani pomoću programa za statističku obradu IBM SPSS Statistics 22. Rezultati su pokazali da je leksička raznolikost veća u pisanom jeziku, no nisu pronađene razlike na mjeri sintaktičke složenosti. Zastupljenost samoznačnih riječi veća je u pisanom jeziku, a na strukturi priče nisu pronađene razlike između modaliteta.

Rezultati ovoga rada donose vrijedne informacije o razlikama između jezičnih modaliteta jer su u hrvatskom jeziku prvi put ispitane na istim ispitanicima ujednačenim ispitnim česticama. Uz to, gledano sa stajališta logopedske struke koja se bavi teškoćama u oba modaliteta, važno je te razlike dobro poznavati i kod urednih govornika kako bismo u procjeni i terapiji znali što nam je cilj postići kod osoba s teškoćama.

Ključne riječi: pisani jezik, govorni jezik, pripovijedanje, leksička raznolikost, sintaktička složenost

The influence of language modality on the narrative adult discourse

Ivona Topal

Doc. dr. sc. Gordana Hržica

University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences, Department of Speech and Language Pathology

Summary

Speaking and writing are two modalities of language production and their fundamental differences are found in the various functions they perform in communication. Some of the differences that can be found in the analyses of both modalities are related to the level of planning, lexical diversity, syntactic complexity and contextual dependance. Written language is often seen as contextually independent and allows a higher level of planning. As a result, longer and more complex utterances with higher lexical diversity are found in written language.

The participants in this research were Croatian adult native speakers, mostly matched in age and educational degree. The data was collected based on two stories taken from a Multilingual Assessment Instrument for Narratives (*MAIN*, Gagarina i sur., 2012). The stories are controlled for cognitive and linguistic complexity and parallelism in macrostructure and microstructure.

The aim of this research was to compare narrative adult discourse with regard to language modality. Differences were observed on the two measures of lexical diversity, measure of syntactic complexity, representation of content words and marking of the elements of the story. The collected data was transcribed in programme CLAN (*Computerized Language Analysis*) as a part of database CHILDES (*Child Language Data Exchange System*, MacWhinney, 2000). The statistical analysis of data was made in programme for statistic processing IBM SPSS Statistics 22. Results have shown that lexical diversity is higher in written language. However, there were no differences in terms of syntactic complexity. The representation of content words is higher in written language and there was no difference between modalities based on the story structure.

The results of this research show valuable information on the differences between language modalities because this research was done in Croatian for the first time on the same participants and homogenous test materials. Furthermore, from the point of view of speech and language therapists who deal with difficulties in both modalities, it is important to know about these differences in the language of people with no difficulties in order to define their goals in evaluation and therapy of people with disabilites.

Key words: written language, spoken language, narrative discourse, lexical diversity, syntactic complexity

SADRŽAJ

1. Uvod 1

1.1. Usporedba dvaju jezičnih modaliteta kroz povijest 1

1.1. Usporedba modaliteta u hrvatskom jeziku 4

1.2. Obilježja pripovjednog diskursa 6

1.3. Mogućnosti usporedbe pisanih i govornih jezičnih uzoraka 8

1.3.1. Sintaktička složenost 8

1.3.2. Leksička raznolikost 9

2. Cilj i hipoteze istraživanja 11

3. Metodologija istraživanja 12

3.1. Uzorak ispitanika 12

3.2. Prikupljanja podataka 12

3.2.1. Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja MAIN 12

3.2.2. Način provođenja ispitivanja 14

3.2.3. Transkripcija 15

3.2.4. Kodiranje podataka 15

3.3. Obrada podataka 19

4. Rezultati 20

4.1. Sintaktička složenost 20

4.2. Leksička raznolikost 21

4.3. Zastupljenost samoznačnih riječi 21

4.4. Struktura priče 21

5. Rasprava 23

5.1. Pretpostavka 1: Sintaktička složenost i leksička raznolikost 23

5.2. Pretpostavka 2: Zastupljenost samoznačnica 26

5.3. Pretpostavka 3: Struktura priče i unutarnja stanja 27

7. Zaključak 29

8. Prilozi 30

8.1. Prilog 1. MAIN – hrvatska inačica: *Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja, Formular: Ptice* 30

8.2. Prilog 2. MAIN – hrvatska inačica: *Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja, Formular: Koze* 32

9. Literatura 34

1. Uvod

„...svaki pisani jezik živ je jezik u momentu, kad se riječ stavlja na papir. I, ako je jak afektivni momenat, konstrukcija rečenice će biti vrlo blizu govornom jeziku. Obratno, ako prevladava rezoniranje, struktura rečenice bit će osnovana na punom rječniku, osobito na veznicima, koji po svom smislu unaprijed upućuju na misao" (Guberina, 1967).

Već i Guberina ovom mišlju daje naslutiti kako se obilježja govornog i pisanog jezika isprepliću i ne mogu jasno odijeliti, ovise o brojnim čimbenicima i u uzajamnom su odnosu. Ovim će se radom pokušati prikazati taj odnos i iznijeti temeljna obilježja koja se pojavljuju u modalitetima jezične proizvodnje. S obzirom na to da u hrvatskom jeziku ne postoji usporedba pripovjednog diskursa pisanog i govornog jezika odraslih na istovrsnim ispitnim česticama, rezultati ovoga rada donijet će pouzdane zaključke o razlikama između modaliteta.

1.1. Usporedba dvaju jezičnih modaliteta kroz povijest

Govorenje i pisanje dva su modaliteta jezične proizvodnje, svaki od njih u društvu vrši različite funkcije, rabi različite oblike i pokazuje različite jezične karakteristike. Istraživanja o njihovim sličnostima i razlikama najbrojnija su tijekom druge polovice 20. stoljeća, i to uglavnom na engleskom govornom području (Tannen, 1982; Redeker 1984; Chafe i Tannen, 1987). Sukladno tome, razlike o kojima će se u ovom odjeljku govoriti odnosit će se pretežito na engleski jezik.

Baron (2000; prema Lintunen i Mäkilä, 2014) predlaže 3 pristupa u odnosu pisanog i govornog jezika:

1) odnos suprotnosti (engl. *opposition view*) - ovaj pristup naglašava razlike između modaliteta jezične proizvodnje poput toga da je pisani jezik izrazito strukturiran, formalan i sintaktički složeniji, dok je govorni jezik manje strukturiran, neformalan i sintaktički jednostavniji,
2) odnos preklapanja (engl. *crossover view*) - pristup naglašava različite vrste govornog i pisanog diskursa pri čemu granice između tih vrsta postaju manje jasne kako se obilježja iz jedne vrste diskursa pojavljuju u drugoj (na primjer: audio knjige),
3) odnos kontinuuma (engl. *continuum view*) - pristup naglašava važnost konteksta i smješta različite vrste pisanog i govornog diskursa na kontinuum. Pisani tekstovi, poput pravnih

zakona i akademskih tekstova, smješteni su na jedan kraj kontinuuma, dok se na primjer neformalni razgovor nalazi na drugom kraju tog kontinuuma. Prema ovom pristupu, nepouzdani rezultati o razlikama između modaliteta često se dobiju zbog uspoređivanja uzoraka s dvaju krajeva kontinuuma.

Brojni čimbenici utječu na razlike između dvaju modaliteta, a kao najvažniji od njih navode se: razina planiranja, sadržaj diskursa, razina formalnosti te priroda i veličina publike, to jest, slušatelja i čitatelja (Redeker, 1984). Nadalje, Yabuuchi (1998) tvrdi kako je spontanost jezične proizvodnje temeljna i najveća razlika dvaju modaliteta. S obzirom na to da tijekom pisanja, nakon zapisane jedne ideje, imamo vremena posložiti misli prije nego krenemo dalje, rezultat toga je integriran niz ideja u jedinstvenu jezičnu cjelinu koju nije moguće ostvariti u govoru (Chafe, 1982; prema Yabuuchi, 1998). Prema tome, informacije su u govornom jeziku linearno prezentirane, dok su u pisanom jeziku one, kako bi ispunile namjeru pisca, pažljivo organizirane.

Uz to, Chafe (1979; prema Yabuuchi, 1998) govori o postojanju dvaju skupova suprotnih značajki kontinuuma pisanog i govornog jezika. Jedan od njih čine integracija i fragmentacija, a drugi upletenost (engl. *involvement*) i otuđenost (engl. *detachment*). Integrirani jezik karakteriziraju složene rečenice, uporaba glagolskog pridjeva radnog i trpnog, priložne oznake i nizovi prijedložnih izraza, dok fragmentirani jezik čine jednostavnije rečenice, brojna ponavljanja i pauze. S druge strane, upletenost u jezičnoj produkciji obuhvaća govorenje u prvom licu, uporabu pripovjedačkog prezenta, unošenje mentalnih stanja govornika, praćenje tijeka informacija i upravni govor, dok se otuđenost odnosi na uporabu pasiva, neizrečenog subjekta i neupravnog govora. Prema tome, smatra se kako je govorni jezik više upleten i fragmentiran, a pisani jezik integriran uz svojstvo otuđenosti.

Razlike između pisanog i govornog jezika mogu se promatrati i na razini učestalosti pojedinih vrsta riječi. Korištenjem mjere leksičke gustoće, koja predstavlja omjer punoznačnih riječi i ukupnog broja pojavnica, pokazalo se da pisani jezik ima veću leksičku gustoću u odnosu na govorni (Ure, 1971; prema Johansson, 2008). Drugim riječima, u pisanom jeziku pronaći će se veći broj punoznačnih riječi poput imenica i pridjeva, dok će u govornom jeziku postojati više zamjenica, veznika i uzvika. No, Ure (1971; prema Johansson, 2008) upozorava kako te razlike ovise i o tipologiji jezika; jezici s manje složenom morfologijom imat će veći udio punoznačnih riječi.

Allwood je (1998; prema Olujić i Matić, 2017) također promatrao zastupljenost pojedinih vrsta riječi, no u švedskom. Obuhvatio je podatke iz dva švedska jezična korpusa i pronašao kako su zamjenice i glagoli najučestaliji u oba modaliteta. Uz to, broj vrsta riječi veći je u pisanom nego u govornom jeziku.

Henrichsen i Allwood (2005) uspoređivali su danski i švedski jezik na temelju četiri korpusa (dva pisana i dva govorna) i pronašli su da se otvorene vrste riječi (imenice, pridjevi, glagoli) značajno više pojavljuju u pisanom jeziku, dok su funkcionalne riječi zastupljenije u govornom.

Nadalje, DeVito je (1966 i 1967; prema O'Donnell, 1973) uspoređivao značajke vokabulara pisanog i govornog jezika sveučilišnih profesora i pronašao kako se u govornom jeziku češće pojavljuju neodređene zamjenice, riječi koje označavaju količinu i riječi kojima se izražava svjesnost. Također, govorni se jezik pokazao manje apstraktnim od pisanoga: u govornom je jeziku pronađeno više svršenih glagola i manje apstraktnih imenica.

No, postavlja se pitanje koliko se navedene razlike mogu pripisati isključivo promjenama u modalitetu, a ne nekim drugim činiteljima koji prirodno kovariraju s modalitetom. Tako Biber (1988; prema Ghasemi i Jahromi, 2014) u svome radu tvrdi kako ne postoje razlike u pismenom i govornom diskursu, već se eventualno dobivene varijacije mogu pripisati različitim vrstama tekstova i žanrova. Svaki stil, govorni ili pisani, ima svoje određene karakteristike i time dolazi do postojanja različitih diskursa. Stoga, nije ih poželjno u ispitivanja uzimati sporadično i na temelju toga zaključivati o razlikama. Također, Bartsch je (1997; prema Olujić i Matić, 2017) istaknuo kako će usporedba biti preciznija što je sličnost pisanih i govornih uzoraka veća.

Drieman (1962) postavlja četiri metodološke pretpostavke od kojih bi se trebalo kretati u istraživanjima koja uspoređuju pisani i govorni jezik:

1) prikupljeni podatci u oba modaliteta trebali bi biti utemeljeni na istoj temi,
2) podatci bi se trebali prikupiti od istih ispitanika,
3) okolnosti prikupljanja podataka trebale bi biti jednake za sve ispitanike,
4) i, s obzirom na to da različiti dijelovi diskursa variraju u količini detalja i informacija, uspoređivati bi se trebali čitavi govorni i čitavi pismeni iskazi.

Redeker je (1984) uz dobru kontrolu forme, sadržaja i razine planiranja usporedila pisani i govorni jezik odraslih u dvije vrste diskursa: prepričavanje događaja iz vlastitog iskustva i obrazloženje neke zadane teme. Rezultati su potvrdili Chafeove značajke pisanog i govornog jezika: u govornom jeziku iskazi su bili više fragmentirani uz veću upletenost. Uz to, iskazi o osobnim iskustvima imali su veću razinu upletenosti i fragmentacije u odnosu na iskaze obrazlaganja zadane teme.

Nadalje, Leech i suradnici (1985; prema Artini 1998) navode kako je govorni jezik manje izričit i jasan. Razlozi za to su: u govoru se dodatne informacije mogu prenijeti paralingvističkim znakovima poput facijalne ekspresije i gesta, trenutno okruženje dopušta referiranje na predmete u okolini gestom pokazivanja, dijeljeni kontekst u razgovoru dopušta manju razinu eksplicitnosti i u govornom jeziku postoji prilika za dobivanje povratne informacije te ponavljanje i preoblikovanje poruke ako je potrebno.

Aaron (1998; prema Ghasemi i Jahromi, 2014) također govori o paralingivističkim znakovima kao razlici između dvaju modaliteta. Dok se govorni jezik izrazito oslanja na prozodiju, ritam, pauze i govor tijela, pisani jezik ta obilježja ostvaruje kroz interpunkcijske znakove i detaljnije opise. Uz to, jezična kohezija govornog diskursa uspostavlja se na temelju paralingvističkih znakova, dok je u pisanom jeziku ona uspostavljena kroz složenije sintaktičke strukture i leksikalizaciju, što veze u pisanom jeziku čini eksplicitnima (Chafe, 1981; Cook-Gumperz i Gumperz, 1981; prema Tannen, 1982).

Nadalje, pisani i govorni jezik mogu se usporediti i na razini dovršenosti iskaza. Smatra se kako se u pisanom jeziku javljaju dovršene, potpune rečenice, dok u govoru često mogu biti u nepotpunom obliku (Horowitz i Samuels, 1987; prema Thanh, 2015). Uz to, u govoru se znatno češće javljaju krnje rečenice što ga čini izrazito ovisnim o kontekstu.

1.1. Usporedba modaliteta u hrvatskom jeziku

U hrvatskom se jeziku o razlikama između pisanog i govornog jezika kao modalitetima jezične proizvodnje ne piše puno. Eventualne se razlike uglavnom posredno promatraju unutar funkcionalnih stilova. Tako Silić (2006; prema Užarević, 2007) govori o postojanju 5 funkcionalnih stilova: znanstvenog, administrativno-poslovnog, novinarsko-publicističkog, književnoumjetničkog i razgovornog. Svaki je od njih usklađen sa zahtjevima različitih

društvenih djelatnosti. Tako se znanstveni stil odlikuje objektivnošću te načelom logičke organizacije sadržaja i apstraktnosti, a sva ta obilježja izražavaju se odgovarajućom morfologijom i sintaksom (uporaba infinitiva, izvanvremenski prezent i futur, nesvršeni glagoli). Administrativno-poslovni stil karakteriziran je obilježjem eksplicitnosti, imperativnosti i analitičnosti. Novinarsko-publicistički funkcionalni stil jest, po Silićevu mišljenju (2006; prema Užarević, 2007), najsloženiji stil hrvatskoga standardnoga jezika jer vrši mnoštvo funkcija poput informativne, prosvjetiteljske ili zabavne. Razgovorni je stil odlikovan nepripremljenošću, neslužbenošću, spontanošću, neposrednošću, dijaloškom strukturom, a jezična su mu obilježja vulgarizmi, dijalektizmi i regionalizmi. Razgovorni se stil smatra i najkonkretnijim, dok se književnoumjetnički stil smatra najindividualnijim funkcionalnim stilom standardnoga jezika.

Malo je istraživanja koja uspoređuju pisani i govorni modalitet hrvatskoga jezika s obzirom na obilježja njihovih produkata. Olujić i Matić (2017) usporedile su uzorke spontanog govora preuzete iz Hrvatskog korpusa govornog jezika odraslih i uzorke pisanih tekstova preuzete iz Hrvatskog korpusa neprofesionalnog pisanog jezika. Cilj im je bio prikazati i usporediti leksička i sintaktička obilježja spontanog govora i pisanja u hrvatskom jeziku, a dobiveni rezultati u skladu su s istraživanjima provedenima u drugim jezicima. Prosječna leksička raznolikost pisanog jezika pokazala se značajno većom od leksičke raznolikosti u govornom jeziku. Uz to, značajna se razlika pronašla i u sintaktičkoj složenosti, pri čemu u pisanom jeziku postoji veća sintaktička složenost u odnosu na govorni. Nadalje, ovim radom htjele su se utvrditi i razlike u zastupljenosti pojedinih vrsta riječi s obzirom na modalitet. Pronađeno je da u pisanom jeziku postoji veća zastupljenost imenica, pridjeva i prijedloga, dok u govornom jeziku više ima glagola, zamjenica, priloga, veznika, čestica i uzvika. No, važno je napomenuti kako pisani i govorni uzorci koji su se uspoređivali u ovom radu nisu bili prikupljeni od istih ispitanika.

Milas (2007) također naglašava važnost stupnja formalnosti i tipova diskursa. U svome je radu uspoređivao govorni i pisani jezik, ali u pripovjednom diskursu osnovnoškolskih učenika. Učenici trećeg, petog i sedmog razreda trebali su prepričati odgledani film usmeno i pismeno. Rezultati su pokazali kako je ukupan broj zavisnih surečenica veći u govornom negoli u pisanom jeziku. No, uspoređujući između skupina, učenici sedmog razreda, koji su zreliji i bolje vladaju pisanim jezikom, imali su veći broj zavisnih surečenica u pisanom negoli u govornom jeziku. Uz to, iznadprosječni učenici rabili su dvostruko više zavisnih surečenica u pisanim tekstovima nego

ostali učenici. S obzirom na vrstu veznika, najviše su se javljali sastavni i suprotni veznici; sastavnih je bilo više u usmenom prepričavanju, a suprotnih u pismenom.

Vuletić i Arapović (1981) u svome su radu nastojale pronaći najčešće oblike pojedinih vrsta riječi u govornom jeziku i pokazalo se da su u govoru glagoli kao vrsta najbrojniji, a nakon njih slijede imenice, zamjenice i prilozi.

Matić i suradnici (2018) ispitivali su sintaktičku složenost spontanog govornog jezika i željeli su utvrditi međupovezanost dviju mjera sintaktičke složenosti: duljine jedinice jezične proizvodnje i sintaktičke sofisticiranosti. Rezultati su pokazali da su dvije mjere značajno i pozitivno povezane, odnosno pronađeno je da govornici koji proizvode dulje iskaze ujedno proizvode i više rijetkih i složenih sintaktičkih struktura.

1.2. Obilježja pripovjednog diskursa

Labov je (1972; prema Özyıldırım, 2009) definirao pripovjedni diskurs kao metodu rekapitulacije prošlih događaja u kojoj nizovi rečenica prate vremenski slijed tih događaja. Sukladno ovom konceptu, da bi se nešto nazvalo pripovjednim diskursom, moraju postojati minimalno dvije rečenice koje su vremenski određene i povezane.

Prema Bergeru (1997; prema Özyıldırım, 2009), pripovjednim diskursom smatraju se priče koje se odvijaju prema određenom slijedu događaja, iz čega slijedi da se pripovjedni diskurs odvija unutar nekog vremenskog perioda. Taj vremenski period može biti jako kratak, kao u dječjim pričama ili jako dugačak, kao na primjer, u nekim romanima ili epovima.

Neplanirani diskurs može se smatrati spontanom vrstom diskursa kojem nedostaju promišljanje i organizacija prije samog izražavanja, dok s druge strane planirani diskurs podrazumijeva promišljanje, pripremu i organizaciju sadržaja prije samog izlaganja. Sukladno tome, pripovjedni diskurs koji se može javiti i u govornom i u pisanom jeziku, može se gledati kao primjer planiranog diskursa (Ochs, 1979; prema Özyıldırım, 2009). Razlog tome je u kognitivnoj pripremi koja je potrebna za stvaranje narativa.

S obzirom na vrstu žanra, Bakhtin (1986; prema Shiro, 2003) odvaja žanrove na primarne i sekundarne. Primarni su pretežito govorni, koriste se u svakodnevnoj komunikaciji, dok su sekundarni uglavnom pisani, složeniji i više organizirani. Narativi, kao vrsta diskursa, mogu

pripadati i jednoj i drugoj kategoriji žanra: od svakodnevnih govornih narativa do kulturalno priznatih umjetničkih djela. Prema tome, proučavajući narativni diskurs, moguće je otkriti povezanost dviju kategorija žanrova.

U svome radu o narativima osobnih iskustava, Labov (1972; prema Özyıldırım, 2009) donosi jedan od najutjecajnih modela strukture pripovijedanja. Narativni diskurs, prema Labovu, čine sljedeće stavke, točno tim redoslijedom:

1) sažetak: nalazi se na samom početku narativa i u jednoj ili dvije rečenice sažima priču,
2) orijentacija: daju se informacije o mjestu i vremenu radnje, likovima i njihovom stanju ili radnji prije zapleta,
3) zaplet: dio koji se smatra neizostavnim u oblikovanju narativnog diskursa, predstavlja vrhunac narativa,
4) rasplet: daju se informacije o tome kako se situacija u zapletu riješila,
5) evaluacija (procjena): u ovome se dijelu iznosi emocionalna strana narativa,
6) završetak: iskazi u ovome dijelu ukazuju na kraj naracije.

Labov (1972; prema Tannen, 1982) ističe kako se evaluacija može postići izvana, putem leksikalizacije značenja ili iznutra, putem načina na koji se govori, primjerice, intonacijom. Tako se vanjska evaluacija postiže kroz strategije pisanog jezika, dok se unutarnja postiže karakteristikama govornog jezika i rabi paralingvističke znakove (Tannen, 1982).

Shiro se (2003) osvrnula na Labovljevu stavku evaluacije i govori kako je ona više raspršena unutar cijelog narativa, a ne da se nalazi na jednom određenom mjestu. Tako Shiro (2003) daje novu podjelu evaluacije koja se usmjerava na jezična obilježja koja osoba koristi kako bi izrazila unutarnja stanja, emocije i misli tijekom naracije. Semantičke kategorije su: emocije, spoznaja, percepcija, fiziološka stanja lika, cilj ili namjera, odnos te upravni i neupravni govor.

Özyıldırım je (2009) ispitala 60 turskih studenata pripovijedanje osobnih iskustava u pisanom i govornom jeziku: 30 ih je ispitano usmeno, a 30 pismeno. Rezultati su pokazali da se Labovljeve kategorije narativa ne pojavljuju u istoj mjeri u pisanom i govornom jeziku. U pisanim narativima češće se pojavljuju prva i posljednja kategorija, odnosno sažetak i završetak, u odnosu na govorni jezik. Uz to, u pisanom se jeziku javio veći broj riječi koje su označavale unutarnja stanja likova.

Tannen je (1982) u svome radu uspoređivala iste priče ispričane u dva modaliteta, usmenom i pisanom. U većini slučajeva, pisani su tekstovi bili kraći. Također, u pisanom je jeziku postojao veći stupanj integracije, dok su govorni uzorci bili više fragmentirani kao rezultat brojnih pauza, umetanja, odustajanja i ponavljanja. Uz to, u pisanom su jeziku pronađene složenije sintaktičke strukture.

Drieman je (1962) usporedio pismeno i usmeno pripovijedanje na opisima slika te pronašao kako su u pisanom jeziku tekstovi kraći, riječi duže i složenije, a leksička raznolikost veća u odnosu na govorni jezik.

1.3. Mogućnosti usporedbe pisanih i govornih jezičnih uzoraka

Pisani i govorni jezik moguće je usporediti na više razina. Dosadašnja su ih istraživanja uglavnom uspoređivala na razini formalnosti, planiranja, kontekstualizacije, eksplicitnosti, integracije, vrste diskursa, sintaktičke složenosti i leksičke raznolikosti.

S obzirom na to da će se u ovomu radu promatrati razlike u sintaktičkoj složenosti i leksičkoj raznolikosti između jezičnih modaliteta, prikazat će se neki od najčešće korištenih načina mjerenja koji su se pokazali pouzdanima.

1.3.1. Sintaktička složenost

Sintaktička složenost, zvana još i sintaktička zrelost, odnosi se na raspon oblika koji se pojavljuju u jezičnoj proizvodnji te stupanj razrađenosti i dotjeranosti tih oblika (Ortega, 2003). Housen i suradnici (2012; prema Olujić i Matić) smatraju sintaktičku složenost kvalitativnom dimenzijom jezika.

Brojna su obilježja koja se mogu mjeriti u procjeni sintaktičke složenosti poput prosječne duljine iskaza, raspona vrsta sastavnica ili stupnja sofisticiranosti struktura koje se javljaju u jezičnoj proizvodnji (Matić i sur., 2018), a načini mjerenja uglavnom se izražavaju omjerima, indeksima ili frekvencijom (Iwashita, 2006).

Najčešće upotrebljavana opća mjera sintaktičke složenosti je prosječna duljina iskaza koja se najčešće definira ili kroz T-jedinice (Scott i Windsor, 2000; prema Olujić i Matić, 2017) ili kroz C-jedinice, no ova mjera ne daje podatke o strukturalnim razlikama unutar rečenica. Uz

prosječnu duljinu iskaza, kao nešto složenije mjere sintaktičke složenosti navode se još i *Developmental Sentence Scoring* (DSS) (Lee, 1974*), the Index of Productive Syntax* (IPSyn) (Scarborough, 1990), and *the Developmental Level* (D-Level), (Rosenberg and Abbeduto, 1987; prema Matić i sur., 2018).

Sintaktička sofisticiranost odnosi se na sintaktičke elemente koji se rjeđe javljaju ili uključuju višu razinu procesiranja. Uporaba takvih struktura smatra se indikatorom veće jezične sposobnosti (Matić i sur., 2018). Sintaktička sofisticiranost može se izraziti kao omjer zavisnih rečenica i ukupnog broja iskaza te se također rabi kao mjera sintaktičke složenosti. Prema Wolfe-Quintero i suradnicima (1998; prema Iwashita, 2009) taj je omjer jedna od mjera koja najbolje prikazuje sintaktičku složenost. No, ne smatraju svi autori ovaj omjer dobrim pokazateljem sintaktičke složenosti govornog jezika. Neki smatraju kako mjere iskazane u omjerima mogu biti korisne i dati pouzdane zaključke jedino o duljim tekstovima, uglavnom pisanog diskursa (Richards, 1987; Vermeer, 2000; prema Iwashita, 2009).

1.3.2. Leksička raznolikost

Leksička raznolikost smatra se snažnim prediktorom općeg jezičnog znanja i ključan je pokazatelj kvalitete pisanja i govorenja (Zareva i sur., 2005; Laufer i Nation, 1995; prema Yu, 2009). Tradicionalni način računanja ove mjere je omjer natuknica i pojavnica (engl. *TTR: type-token ratio*) pri čemu je natuknica osnovni oblik riječi, a pojavnice označavaju ukupan broj riječi. Sukladno tome, što je omjer natuknica i pojavnica veći, veća je i leksička raznolikost. S druge strane, što je taj omjer manji, manja je i leksička raznolikost zbog većeg broja riječi koje se ponavljaju (Kuvač i Palmović, 2007; prema Olujić i Matić, 2017). No, ovaj način mjerenja pokazao se ovisnim o veličini uzorka, odnosno, duži tekstovi u pravilu imaju manji TTR od kraćih tekstova. To se događa zbog toga što se broj pojavnica može beskonačno povećavati, dok se osnovni oblici riječi u dužim tekstovima počinju javljati i u drugim oblicima te time utječu na omjer (Johansson, 2008). Stoga je ovu mjeru leksičke raznolikosti poželjno koristiti u analizi tekstova podjednake duljine.

Još jedna mjera koja se može rabiti kao pokazatelj leksičke raznolikosti je *theoretical vocabulary* (Broeder i sur., 1986; prema Johansson, 2008). Princip na kojemu se zasniva ova mjera je da se nasumično odabere broj riječi (na primjer, 100) nekog teksta i izračuna broj vrsta riječi koje se

pojavljuju u uzorku. Na taj se način mogu uspoređivati i tekstovi različitih duljina, što ovoj mjeri daje prednost u odnosu na TTR. Johansson je (1999; prema Johansson, 2008) upotrijebila ovu mjeru u usporedbi govornih i pisanih uzoraka švedskih studenata i dvanaestogodišnjaka. Rezultati su pokazali da je leksička raznolikost veća u pisanom nego u govornom jeziku, i kod odraslih i kod djece. Uz to, odrasli su imali veću mjeru leksičke raznolikosti od dvanaestogodišnjaka.

Richards i Malvern (1997; prema Johansson 2008) razvili su još jednu mjeru leksičke raznolikosti neovisnu o veličini uzorka, odnosno duljini teksta, a to je mjera *D*. D se računa kao matematička krivulja koja nastaje na temelju predviđenog pada ili smanjenja TTR-a kako raste uzorak. Viša vrijednost D označava i veću leksičku raznolikost. Ova mjera može se izračunati u programu CLAN (*Computerized Language Analysis*, MacWhinney, 2000), a naredbu se može pronaći pod nazivom VocD. Parametar D preporuča se računati na tekstovima dužine od 100 do 400 pojavnica (McCarthy i Jarvis, 2007; Malvern i sur., 2004; prema Johansson, 2008).

Strömqvist i suradnici (2002) upotrijebili su ovu mjeru za usporedbu govornih i pisanih narativa odraslih iz četiri različite zemlje. Rezultati su pokazali značajnu razliku između modaliteta, dobivši veću leksičku raznolikost u pisanom jeziku. No, u ovom su istraživanju različite morfologije jezika mogle također utjecati na rezultate pa se trebaju uzeti s oprezom.

Iako mjera nailazi na neke kritike vezane uz neovisnost o veličini uzorka (McCarthy i Jarvis, 2007; Daller i sur., 2003; prema Johansson, 2008), i dalje se smatra točnom i preciznom mjerom te će se u ovom radu koristiti kao jedna od mjera leksičke raznolikosti.

2. Cilj i hipoteze istraživanja

Cilj je ovoga rada bio istražiti razlikuje li se, i na koji način, proizvodnja pripovjednog diskursa kod odraslih govornika s obzirom na jezični modalitet, to jest na pisanje ili govorenje.

S obzirom na cilj rada, pokušat će se odgovoriti na sljedeća pitanja, a uz njih slijede i odgovarajuće hipoteze:

1. Postoje li razlike u pripovjednom diskursu odraslih govornika na mjerama sintaktičke složenosti i leksičke raznolikosti s obzirom na modalitet?

H1: S obzirom na to da su dosadašnja istraživanja pisanog i govornog jezika pokazala da postoje razlike na mjerama leksičke raznolikosti i sintaktičke složenosti, pretpostavlja se da će se u pisanom jeziku pronaći veća razina sintaktičke složenosti i veća leksička raznolikost u odnosu na govorni jezik.

2. Postoje li razlike u pripovjednom diskursu odraslih govornika u zastupljenosti punoznačnih riječi s obzirom na modalitet?

H2: Budući da je u hrvatskom jeziku utvrđeno postojanje razlika u zastupljenosti pojedinih vrsta riječi s obzirom na modalitet u uzorku spontanog govora i neprofesionalnog jezika, pretpostavlja se da će se u pripovjednom diskursu pisanog jezika pronaći više punoznačnih riječi u odnosu na govorni jezik.

3. Postoje li razlike u obuhvaćanju svih elemenata gramatike priče kod odraslih govornika s obzirom na modalitet?

H3: Pod pretpostavkom da se neće svi dijelovi priče jednako javljati u oba modaliteta, pretpostavlja se da će se se određeni dijelovi priče i unutarnja stanja likova češće označavati u pisanom jeziku.

3. Metodologija istraživanja

3.1.Uzorak ispitanika

U ovom istraživanju ispitane su 33 osobe, no nisu sve uključene u daljnu obradu. Za mjerenje prosječne duljine iskaza uobičajeno se predlaže jezični uzorak od 50 do 100 iskaza (Miller, 1981; Eisenberg i sur., 2001, Paul, 2007; prema Casby, 2011). Uzimajući u obzir elicitirajući zadatak u ovom radu, odnosno pripovijedanje dviju priča, nije postojao jezični uzorak veći od 35 iskaza (M=17,55). No, pojedini autori tvrde kako se i na manjem jezičnom uzorku može pouzdano zaključiti o mjeri prosječne duljine iskaza (Darley i Moll, 1960; Rondal i DeFays, 1978; prema Casby, 2015). Tako Darley i Moll (1960; prema Casby, 2015) navode visok koeficijent pouzdanosti mjere prosječne duljine iskaza u jezičnim uzorcima od 10 iskaza (p=0.85). Casby (2015) također ne pronalazi statistički značajnu razliku prosječne duljine iskaza mjerene u morfemima, uspoređujući mjere u prvih 10, prvih 20, središnjih 10, središnjih 20 i završnih 10 te završnih 20 iskaza jezičnih uzoraka. Sukladno tome, u ovom će radu ispitanici koji su u nekom od modaliteta proizveli manje od 10 iskaza biti isključeni iz daljnje analize. Time ih je u ciljnu skupinu uključeno 27, od toga 8 muških i 19 ženskih ispitanika. Prosječna dob ispitanika bila je M=24,67 godina (min.dob=18, max.dob=29, SD= 2,4). Ispitanici su bili odrasli izvorni govornici hrvatskoga jezika s područja grada Zagreba, pretežito ujednačeni po dobi i obrazovanju. Svi ispitanici stekli su viši stupanj obrazovanja ili su trenutno u procesu stjecanja, odnosno završili su ili studiraju na nekom od preddiplomskih i diplomskih studijskih programa.

3.2. Prikupljanja podataka

3.2.1. Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja MAIN

Podaci su prikupljeni na temelju dviju priča preuzetih iz Višejezičnog instrumenta za ispitivanje pripovijedanja *MAIN-Multilingual Assessment Instrument for Narratives* (Gagarina i sur., 2012). Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja (MAIN) napravljen je za procjenu narativnih sposobnosti djece koja usvajaju jedan ili više jezika od rođenja do rane dječje dobi. Iako se MAIN koristi za ispitivanje djece od 3 do 10 godina, može se koristiti i na kontrolnim skupinama odraslih ispitanika u svrhu istraživanja. Njime se procjenjuje i razumijevanje i proizvodnja pripovijedanja, no u ovom će se radu promatrati samo proizvodnja. MAIN se sastoji od četiri usporedne priče. Svaka od njih sadrži niz od šest slika. Priče su kontrolirane s obzirom na kognitivnu i lingvističku složenost te usporednost u makrostrukturi i mikrostrukturi. Za potrebe

ovoga rada preuzete su dvije priče koje se odnose na proizvodnju pripovijedanja: priča *Koze* i priča *Ptice*.

MAIN je razvijen na temelju ispitivanja koja su uključila 500 jednojezične i dvojezične djece kronološke dobi od 3 do 10 godina u 15 različitih jezika. Iako još nije normiran, MAIN se može koristiti u istraživanjima zbog ujednačenosti ispitnih čestica i standardiziranog postupka (Hržica i Kuvač Kraljević, 2012). Iako se ovim radom neće ispitivati dva različita jezika, već modaliteti unutar istoga, priče iz MAIN-a korištene su jer će se moći pouzdano zaključiti o razlikama. Isti ispitanici bit će ispitani na istovrsnim materijalima. S obzirom na kontrolu lingvističke složenosti i usporednost makrostrukture i mikrostrukture, moći će se zaključiti postoje li razlike koje se navode u prijašnjim istraživanjima između modaliteta kada je kontrola ispitnih čestica veća.

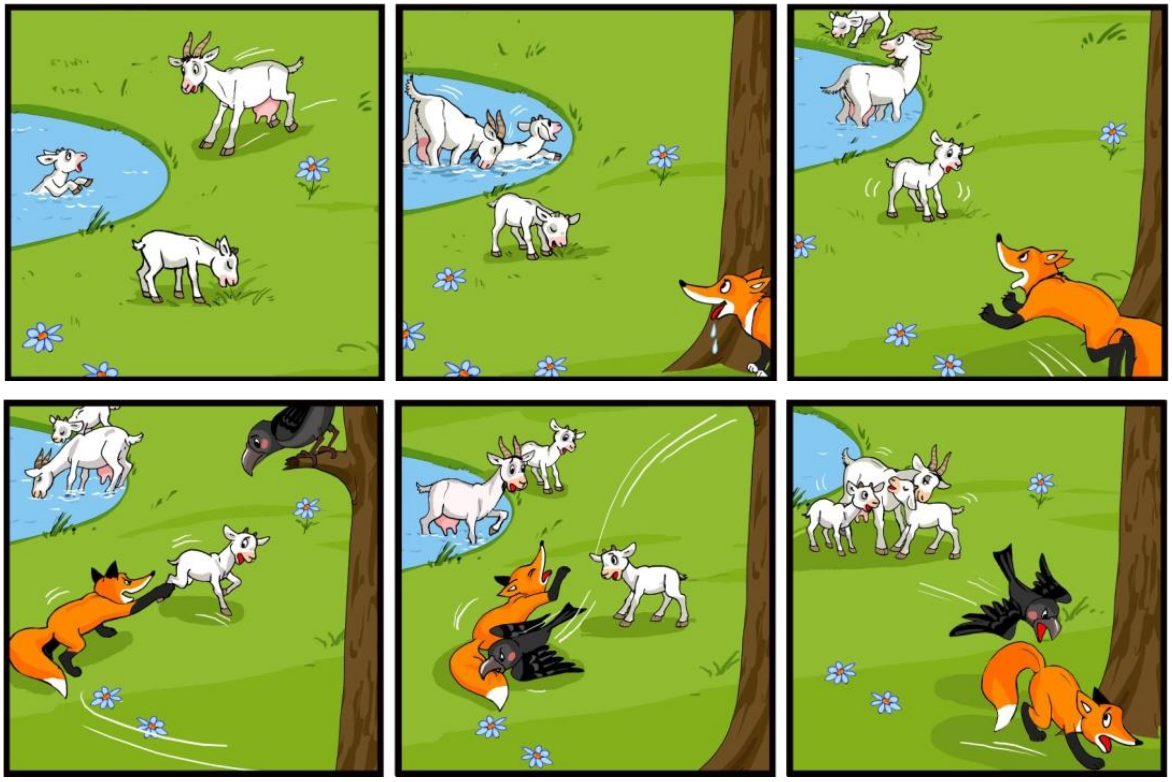

Slika 1. Priča Koze

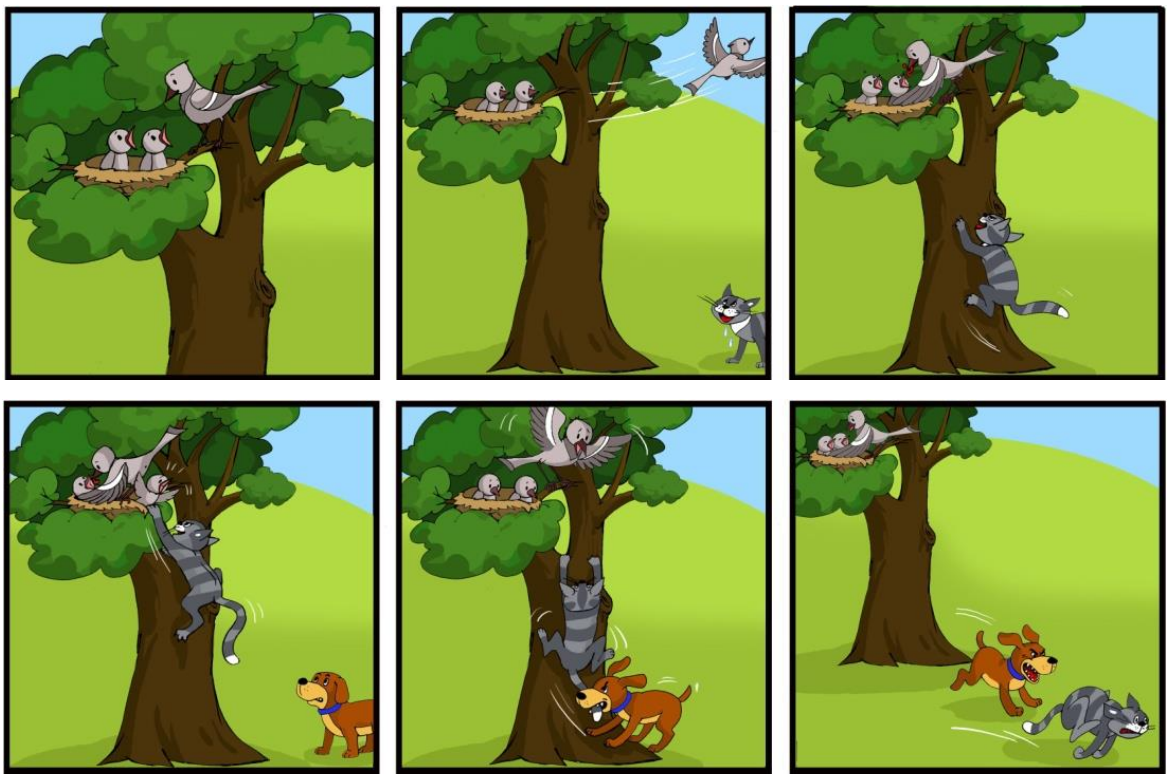

Slika 2. Priča Ptice

3.2.2. Način provođenja ispitivanja

Kako bi postupak ispitivanja za sve sudionike bio jednak, redoslijed prikaza priča treba biti ujednačen s obzirom na modalitet jezika i priču. U tablici je prikazana procedura uporabe priča:

Tablica 1: redoslijed provođenja ispitivanja

Ispitanici	Modalitet 1	Priča 1	Modalitet 2	Priča 2
1. J. T.	pismeno	Ptice	usmeno	Koze
2. A. P.	pismeno	Koze	usmeno	Ptice
3. Dr. B.	usmeno	Koze	pismeno	Ptice
4. Da. B.	usmeno	Ptice	pismeno	Koze
5. N. K.	pismeno	Ptice	usmeno	Koze
6. A. Š.	pismeno	Koze	usmeno	Ptice
7. P. R.	usmeno	Koze	pismeno	Ptice
8. D. D.	usmeno	Ptice	pismeno	Koze
9. ….				

Također, kako bi se izbjegao mogući utjecaj dijeljenog konteksta, ispitanici su (naizgled) mogli birati priču na prijenosnom računalu okrenutom prema njima, a ispitivač je tijekom ispitivanja sjedio nasuprot ispitanika i nije mogao vidjeti priče. Uvjeti ispitivanja pretežito su bili jednaki za sve, no neki su audio zapisi bili snimljeni uz prisutnost pozadinske buke. Međutim, ispitanici su u takvim situacijama prije samog početka ispitivanja bili pitani koliko im smeta buka i misle li da bi mogla utjecati na ishod. Nakon što bi dali odgovor, dobili bi upute da ispričaju priču koju vide najbolje što mogu. Naglašeno je da cilj nije opisati slike, već ih povezati u cjelinu i ispričati priču. Ispitanici su prvo vidjeli svih šest slika priče i nisu bili ograničeni vremenom. Mogli su razmisliti što i kako žele pričati, a kada su odlučili početi, prebacili bi na prve dvije slike i ispitivač je tada uključio diktafon za snimanje. Nakon što bi ispričali prve dvije slike priče, prebacili bi na iduće dvije i naposljetku na zadnje dvije slike. Audio snimke zabilježene su mobilnim uređajem i kasnije su transkribirane. Protokol je za drugu priču bio isti, no ona se zapisivala na papir i kasnije je također transkribirana za potrebe usporedbe. Iako je u MAIN-u naveden niz poticaja koje ispitivač smije koristiti tijekom ispitivanja, u ovom se radu nisu koristili jer ispitanici nisu radili duže stanke niti su tražili pomoć tijekom pripovijedanja.

3.2.3. Transkripcija

Uzorci pisanog i govornog jezika transkribirani su u programu CLAN (*Computerized Language Analysis*) koji je preuzet sa stranice baze podataka CHILDES (*Child Language Data Exchange System*, MacWhinney, 2000, childes.talkbank.org). S obzirom na to da program sadrži protokole za izračun nekih leksičkih i sintaktičkih mjera koje će se u ovom radu promatrati, korišten je u svrhu obrade pisanog i govornog jezika odraslih, iako je prvotno namijenjen za obradu dječjeg govornog jezika.

3.2.4. Kodiranje podataka

Pisani je jezik interpunkcijom jasno odijeljen u rečenice, dok u govornom jeziku te granice nisu jasno označene. Sukladno tome, potrebno je definirati jedinicu kojom će se i govorni jezik moći jasno sintaktički podijeliti. Foster i suradnici (2000) daju pregled mogućih definicija te jedinice u govornom jeziku i svrstavaju ih u 3 kategorije:

1) semantičke jedinice,
2) intonacijske jedinice,
3) sintaktičke jedinice.

Semantičke definicije jedinice (Sato, 1988; Pica i sur., 1989; Kroll, 1977; prema Foster, 2000) imaju informativnu i značenjsku osnovu, no ne smatraju se dovoljno pouzdanima jer je dijelove iskaza prema tom kriteriju teško odrediti pa se u radovima najčešće koriste uz neke sintaktičke i intonacijske jedinice mjerenja. Intonacijske se jedinice (Chafe, 1980; Crookes, 1990; prema Foster, 2000) uglavnom zasnivaju na pauzama u govoru, ali uključuju i semantički kriterij. Međutim, ovakav se način mjerenja pokazao problematičnim u istraživanjima o osobama koje uče strani jezik. Pauze koje se javljaju kod osoba koje uče strani jezik ne znače nužno završetak iskaza, već mogu označavati i poteškoću pronalaska određene riječi. Isto tako, mjera se nije pokazala valjanom u mjerenjima iskaza osoba s poremećajima tečnosti govora. Sintaktičke jedinice strukturalno su definirane i jedna od najčešće upotrebljavanih u analizama i govornog i pisanog jezika je T-jedinica. Hunt (1965; prema Lintunen i Mäkilä, 2014) definira T-jedinicu kao jedinicu koja se sastoji od jedne nezavisne rečenice i (neobavezno) zavisne surečenice. No, neki se autori, primjerice Tarone i Young (1985, 1995; prema Foster, 2000) ne slažu s prikladnošću T-jedinice u analizi govornog diskursa. Loban (1966; prema Foster, 2000) predstavlja novu jedinicu koja je više osjetljiva na prirodu govornog diskursa: komunikacijsku C-jedinicu (engl. *communication unit*). C-jedinica definirana je kao i T-jedinica uz prednost što ona obuhvaća i krnje rečenice kao zasebne iskaze, što je jedna od čestih pojava u govornom jeziku.

Pisani i govorni uzorci u ovom radu podijeljeni su u komunikacijske jedinice (C-jedinice). Prema tome, granice iskaza nisu određivane prema intonaciji i pauzama u govornom jeziku ili interpunkcijskim znakovima u pisanom, već prema sintaktičkim obilježjima iskaza. Nadalje, u nekim govornim uzorcima javile su se poštapalice. Hrvatska gramatika (1995) definira poštapalice kao riječi koje neki govore bez ikakve veze s njihovim smislom, obično kad u govoru žele dobiti vremena da nađu potrebne riječi za ono što žele reći. S obzirom na to da se javljaju u govoru, a ne i u pismu, kako bi se uzorci što više izjednačili za usporedbu, poštapalice su kodirane kodom @i, kojim se u CLANU-u inače označavaju ubacivanja (engl. *interjections*) i na taj su način isključene iz obrade. Nadalje, ponavljanja koja su se javljala u govoru kodirana su sukladno uputama za program CLAN kako ne bi imala utjecaj na mjere koje će se promatrati. Zatim, dijelovi iskaza i iskazi koji nisu bili vezani uz sadržaj priča isključeni su iz analize odgovarajućim kodovima. S obzirom na to da se u radu neće promatrati, pravopisne pogreške, pauze i produljivanja glasova nisu kodirana. Također, riječi koje su bile dijalektalno označene nisu se posebno kodirale.

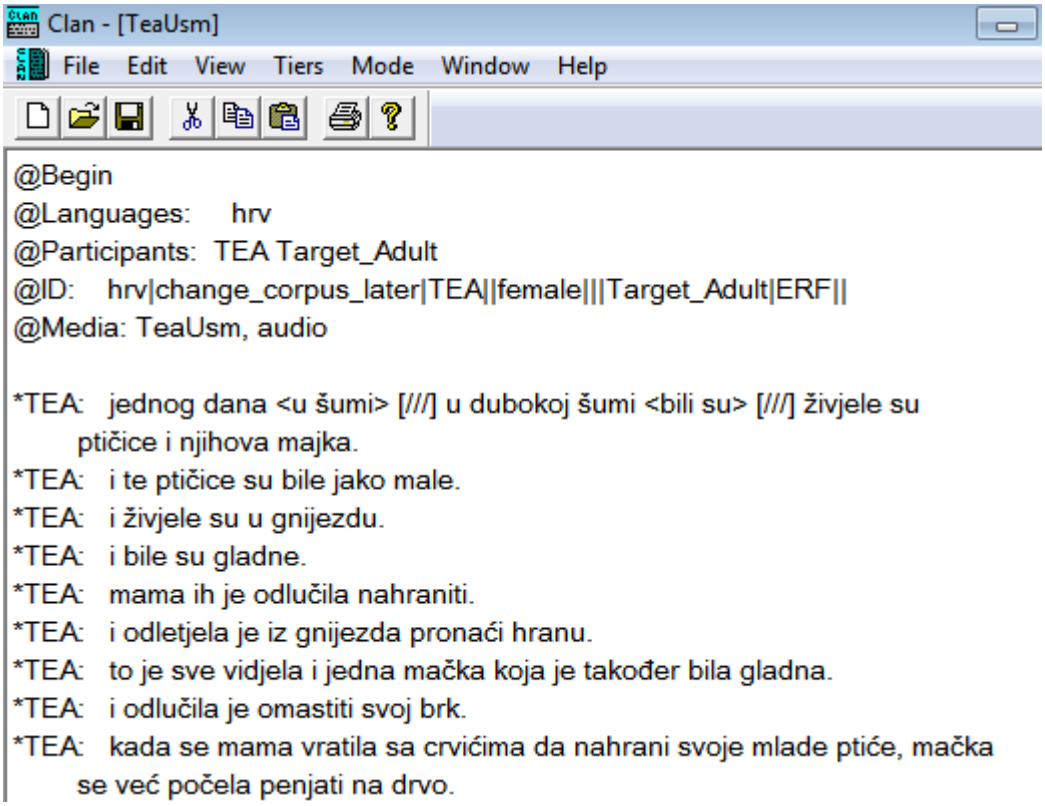

Slika 3. Prikaz transkripcije zvučnog zapisa u CLAN-u

Nadalje, strukturalna složenost priče i unutarnja stanja likova bodovani su prema formularima MAIN-a za svaku priču. Materijal korišten u ovomu radu pretežito slijedi semantičke kategorije koje navodi Shiro (2003) u izražavanju unutarnjih stanja likova (vidjeti formulare u prilogu 1 i 2). S obzirom na to da su odrasli, uz riječi koje su navedene u formularima, izražavali unutarnja stanja i sintagmama ili frazama, odnosno strukturama većim od razine riječi, i ona su uzeta u obzir te je jedna takva struktura bodovana jednim bodom. Također, te su fraze razvrstane prema odgovarajućim kategorijama MAIN-a i mogu se vidjeti u Tablici 2. Uz to, US koja su bila izražena prilozima također su bodovana.

Tablica 2. Unutarnja stanja likova

Kategorije US	US izražena u frazama
Percepcija	Pogledom pratiti
	Izgubiti iz pogleda
	Izgubiti iz vida
	Posvetiti više pozornosti
	Imati na oku
	Obraćati pozornost
	Obraćati pažnju
	Baciti oko na
Fiziološka stanja	Ponukani potrebom za hranom
	Željna hrane
	U bolovima od ugriza
	Osjetiti bol
Emotivna stanja	U strahu bježati
	Srećom obasjan
	Pobjeći u strašnome bijesu
	Na općenito zadovoljstvo majke
	Objekt njegove ljutnje
	Tresti se od straha
	Strah za vlastitu sigurnost
	Veselog osmijeha
	Sav u strahu
Mentalni glagoli	Imati plan za spašavanje
	Odvratiti od zle namjere
	Pokušati iskoristiti situaciju
	Skovati plan
	Dati do znanja

S obzirom na značenje i stupanj određenosti, riječi se u hrvatskom jeziku mogu podijeliti na samoznačne riječi ili samoznačnice i suznačne riječi ili suznačnice. Ove nazive prvi put uvode Silić (2004; prema Jelaska, 2009) te Silić i Pranjković (2005; prema Jelaska, 2009), a često se još u literaturi nalaze pod nazivima: otvorene i zatvorene riječi, leksičke i gramatičke riječi, sadržajne i odnošajne ili funkcionalne riječi te punoznačne i nepunoznačne riječi, no nisu uvijek sve istoznačnice samoznačnim i suznačnim riječima.

Samoznačnice su određene kao riječi koje uspostavljaju sadržajni odnos s izvanjezičnom stvarnosti. Takve riječi imaju značenje i kad su izdvojene, ne ovise o kontekstu, imaju leksičko i gramatičko značenje te ne ovise o sintaktičkim vezama. Prema Jelaska (2009), samoznačnim se riječima smatraju imenice, glagoli, pridjevi, brojevi, prilozi i uzvici. Jelaska (2009) također navodi kako se svi autori slažu da su imenice, glagoli i pridjevi samoznačne riječi, no s ostalim se vrstama neki ne bi složili.

Suznačnice izriču odnose između onoga što znače samoznačne riječi, odnosno služe za uspostavljanje sintaktičkih i semantičkih odnosa među samoznačnicama. Sukladno tome, suznačnice su veznici, zamjenice, prijedlozi, čestice te pomoćni oblici glagola *biti* i *htjeti*.

Prema ovoj podjeli, promatran je udio samoznačnih riječi u pisanim i govornim transkriptima.

3.3. Obrada podataka

Prikupljeni uzorci analizirani su u CLAN-u kako bi se dobile mjere prosječne duljine komunikacijske jedinice i leksičke raznolikosti. Pomoću programa MLU izračunata je prosječna duljina komunikacijske jedinice (PDKJ) i ukupan broj iskaza u uzorcima pisanog i govornog jezika. Programom FREQ izračunat je omjer natuknica i pojavnica u prvih 10 iskaza pisanih i govornih transkripata i dobivena je mjera TTR, a naredbom vocD izračunat je parametar D kao još jedan pokazatelj leksičke raznolikosti. Nadalje, vrste riječi s obzirom na svojstvo punoznačnosti izbrojane su ručno u prvih 50 riječi svih transkripata.

Svi podaci zabilježeni su u tablicu programa Microsoft Excel (2010), a potom su obrađeni pomoću statističkog programa IBM SPSS 22 (*Statistical Package for the Social Sciences*). Normalnost distribucije svake varijable koja se promatrala provjerena je Kolmogorov-Smirnov testom. S obzirom da nemaju sve varijable normalnu distribuciju, primijenjena je parametrijska

statistika (T-test za nezavisne uzorke) i ekvivalent T-testu u neparametrijskoj statistici, Mann-Whitney test.

Tablica 3. Provjera normalnosti distribucije

Modalitet	Varijabla	p (p>0,05 – normalna raspodjela rezultata)
Pisani jezik	PDKJ	0,200
	TTR	0,200
	vocD	0,115
	Zastupljenost samoznačnica	0,200
	Struktura priče	0,055
	Unutarnja stanja	0,071
Govorni jezik	PDKJ	0,006*
	TTR	0,200
	vocD	0,200
	Zastupljenost samoznačnica	0,200
	Struktura priče	0,138
	Unutarnja stanja	0,200

4. Rezultati

4.1. Sintaktička složenost

Prosječan broj iskaza koji se javio u pisanim jezičnim uzorcima je M=17,96 (min.=10, max.=35, SD=6,47), a središnja vrijednost prosječne duljine komunikacijske jedinice iznosila je M=9,597 (min.=6,929, max.=15,077, SD=1,92).

U govornim je uzorcima prosječan broj iskaza iznosio M=20,04 (min.=10, max.=33, SD=7,06), a centralna vrijednost (medijan) prosječne duljine komunikacijske jedinice bila je C=9,375.

S obzirom na to da u govornim jezičnim uzorcima varijabla PDKJ nema normalnu distribuciju rezultata (p<0,05), primijenjena je neparametrijska statistika kako bi se provjerilo postoji li statistički značajna razlika u mjeri sintaktičke složenosti dvaju modaliteta. Mann-Whitney testom

provjerena je značajnost razlike i nije utvrđena statistički značajna razlika u prosječnoj duljini komunikacijske jedinice (U=360,5, Z=-0,069, p>0,05, veličina učinka (r)=-0,009).

4.2. Leksička raznolikost

Dvije su promatrane mjere leksičke raznolikosti: omjer natuknica i pojavnica (TTR) i vocD.

U pisanom je jeziku prosječan rezultat mjere TTR M=0,73 (min.=0,63, max.=0,88, SD=0,06), dok se u govornom jeziku nalazi M=0,68 (min.=0,56, max.=0,8, SD=0,06).

Što se tiče druge mjere vocD, u pisanom je jeziku dobiveno M=99,69 (min.=45,88, max.=187,92, SD=36,27), dok je prosječna vrijednost ove mjere u govornom jeziku M=72,51 (min. 37,37, max.=118,4, SD=21,96).

S obzirom na to da rezultati ovih mjera pokazuju normalnu distribuciju, proveden je T-test za nezavisne uzorke kako bi se utvrdilo postojanje razlika između modaliteta. T-test potvrdio je postojanje razlika i ukazuje na statistički značajnu razliku u obje mjere. Pronađeno je kako je omjer natuknica i pojavnica (TTR) veći u pisanom jeziku, negoli u govornom (t=3,15, df=52, p<0,01). Također, mjera vocD ukazuje na veću leksičku raznolikost u pisanom jeziku (t=3,33, df=52, p<0,01).

4.3. Zastupljenost samoznačnih riječi

S obzirom na podjelu riječi prema značenju, promatran je udio samoznačnih u prvih 50 riječi. Pa je tako taj omjer u pisanom jeziku prosječno iznosio M=0,63 (min.=0,46, max.=0,80, SD=0,064), a u govornom jeziku M=0,6 (min.=0,48, max.=0,68, SD=0,049). Daljnja statistička obrada pokazala je kako postoji statistički značajna razlika u zastupljenosti samoznačnica s obzirom na modalitet: u pisanom ih se jeziku pronalazi više (t=2,312, df=52, p<0,05).

4.4. Struktura priče

Struktura priče bodovana je prema formularima MAIN-a i dobiveni bodovi govornih i pisanih uzoraka uspoređeni su T-testom. Prosječan prikupljeni broj bodova na strukturi priče pisanog jezika iznosio je M=12,44 (min.=6, max.=16, SD=2,04), a u govornom jeziku M=11,81 (min.=6, max.=15, SD=1,88). Statistička obrada pokazala je kako ne postoji statistički značajna razlika u označavanju pojedinih dijelova priče s obzirom na modalitet (t=1,177, df=52, p>0,05).

Nadalje, na isti su način uspoređeni i rezultati označavanja unutarnjih stanja likova. Prosječan broj unutarnjih stanja u pisanom jeziku iznosio je M=13,89 (min.=4, max.=31, SD=7,1), a u govornom jeziku M=12,59 (min.=2, max.= 29, SD=7,29). Rezultati T-testa također ne pokazuju statistički značajnu razliku između modaliteta u označavanju unutarnjih stanja (t=0,662, df=52, p>0,05).

Tablica 4. Podatci deskriptivne statistike

	Varijabla	Minimum	Maksimum	Prosječna vrijednost	Standardna devijacija
Pisani jezik	PDKJ	6,929	15,077	9,597	1,92
	TTR	0,63	0,88	0,73	0,06
	vocD	45,88	187,92	99,69	36,27
	Zastupljenost samoznačnica	0,46	0,80	0,64	0,064
	Struktura priče	6	16	12,44	2,04
	Unutarnja stanja	4	31	13,89	7,1
Govorni jezik	PDKJ	6,00	19,38	9,696	2,7
	TTR	0,56	0,80	0,68	0,06
	vocD	37,37	118,4	72,51	21,96
	Zastupljenost samoznačnica	0,48	0,68	0,60	0,049
	Struktura priče	6	15	11,81	1,88
	Unutarnja stanja	2	29	12,59	7,29

5. Rasprava

5.1. Pretpostavka 1: Sintaktička složenost i leksička raznolikost

Prvo problemsko pitanje ovoga rada bilo je istražiti razlike u pripovjednom diskursu odraslih govornika na mjerama sintaktičke složenosti i leksičke raznolikosti. Temeljna pretpostavka bila je da će u pisanom jeziku postojati veća razina sintaktičke složenosti i veća leksička raznolikost u odnosu na govorni jezik.

Postavljena hipoteza može se djelomično potvrditi: pronađena je veća leksička raznolikost u pisanom jeziku, no nisu pronađene razlike u mjeri sintaktičke složenosti s obzirom na modalitet.

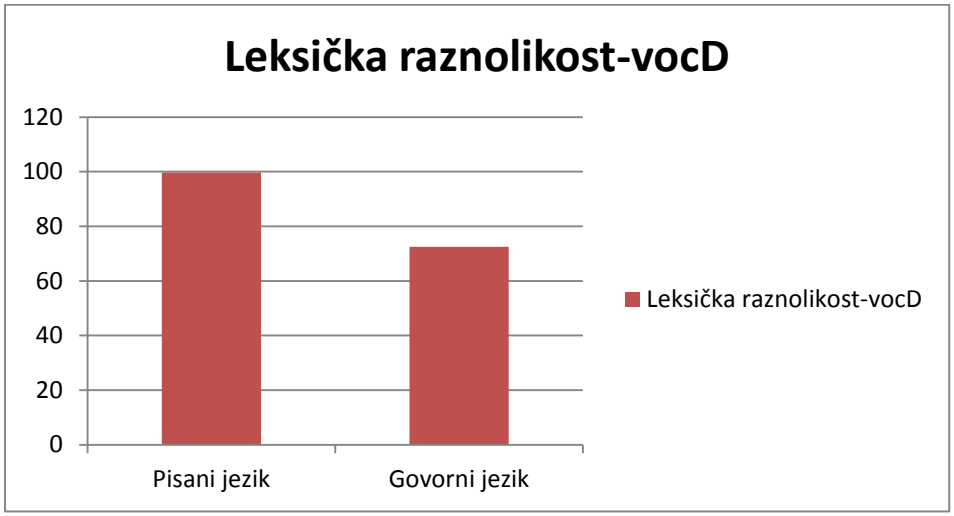

Grafikon 1. Raspodjela rezultata na mjeri vocD u pisanom i govornom jeziku

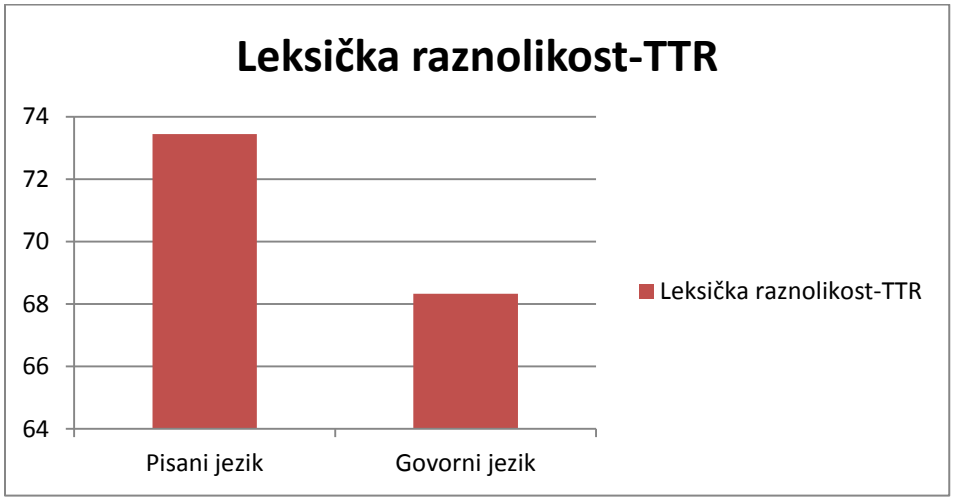

Grafikon 2. Raspodjela rezultata na mjeri TTR u pisanom i govornom jeziku

Dobiveni rezultati o mjerama leksičke raznolikosti u skladu su s drugim istraživanjima (primjerice, Tannen, 1982, Matić i Olujić, 2017). Znanje o jeziku obuhvaća i široki rječnički repertoar kojim se izražavamo. Tijekom stvaranja iskaza, odabiremo riječi iz našeg vokabulara kako bismo što bolje prenijeli poruku. U pisanju za taj odabir imamo više vremena te se time i kognitivni procesi u tom postupku razlikuju s obzirom na modalitet. Kada govorimo, imamo manje vremena za odabir riječi i kada smo ju izgovorili, ne možemo ju povući natrag. U pisanom jeziku možemo satima tražiti određenu riječ i ne moramo ostati pri prvom odabiru, riječ možemo mijenjati koliko god puta želimo. Kao posljedicu ovih razlika u obradi, govorni jezik pruža manji raspon odabira riječi iz vokabulara, dok pisani jezik pruža veću leksičku raznolikost (Chafe i Danielwicz, 1987).

Nadalje, govorni jezik dopušta različite načina prijenosa informacija i izražavanja, dok se u pisanom jeziku to ostvaruje kroz veći broj različitih riječi. U pisanom se jeziku informacije prenose samo putem grafema i interpunkcijskih znakova te se je time potrebno više osloniti na jezične elemente. Na taj se način povećava broj natuknica u pisanim iskazima, a posljedično i leksička raznolikost.

U Tablici 5 prikazano je nekoliko primjera istih dijelova priča koji potvrđuju veći broj različitih riječi u pisanim jezičnim uzorcima.

Tablica 5. Leksička raznolikost pisanog i govornog jezika

	Pisani jezik	**Govorni jezik**
Priča Koze	*Jedan od nestašnih kozlića je nenadano upao u jezero dok je drugi kozlić smireno pasao travu.*	*Jedno mladunče pase travu nesmetano, a drugo je u vodi.*
	S grane je cijelu situaciju proučavao veliki, crni, krupni gavran. Smilujući se janjetu, odluči sletjeti sa grane te napasti liju.	*Bijeg malog kozlića od lisice promatra i crni kos te odlučuje pomoći.*
	Majka i dvoje kozlića su bili presretni što su spašeni te su nastavili svoj sretni, obiteljski život.	*I tako je obitelj koza ostala izvan opasnosti.*

Priča Ptice	*U mirnom krajoliku zelenog stabla bujne krošnje živjela je troročlana obitelj ptica.*	*Mama golubica imala je dva ptića.*
	U trenutku kada je majka htjela nahraniti dječicu, gladni je mačak pohitao na stablo ne bi li kojeg ptića ulovio.	*dok je mama hranila drugog ptića, mačak se već popeo na drvo.*
	Spašeni i siti ptići s njihovom majkom ponosno i sretno su zapjevali. Sljedeći put moraju biti oprezniji jer možda neće biti okolnih superjunaka kako bi ih spasili.	*I obitelj je bila opet sretna, sigurna i na okupu.*

S obzirom na to da ne postoji slaganje oko uporabe mjera sintaktičke složenosti, otežan je odabir samo jedne koja će dovesti do pouzdanih rezultata. Dok ih Ortega (2003; prema Olujić i Matić, 2017) predlaže šest, Wolfe-Quintero i suradnici (1998; prema Olujić i Matić, 2017) predlažu i neke dodatne. U ovome je radu korištena ona koja se najčešće koristi, prosječna duljina komunikacijske jedinice, no nije uspjela pokazati razlike između modaliteta. Moguće je da bi neka druga mjera sintaktičke složenosti, poput zastupljenosti zavisno složenih rečenica, polučila drugačije rezultate.

Uz to, moguće je da se razlike između modaliteta na ovoj mjeri nisu pojavile zbog veličine jezičnih uzoraka. Pojedini autori (primjerice, Cole i sur., 1989; prema Guo i Eisenberg, 2015) navode kako mjeru prosječne duljine komunikacijske jedinice nije pouzdano mjeriti na jezičnim uzorcima manjima od 80 ili 100 iskaza.

5.2. Pretpostavka 2: Zastupljenost samoznačnica

Drugo pitanje na koje se u radu pokušava odgovoriti vezano je uz zastupljenost punoznačnih riječi u pisanom i govornom jeziku. Glavna pretpostavka bila je da će se u pisanom jeziku pronaći veći udio punoznačnih, to jest, samoznačnih riječi u odnosu na govorni jezik. Ova se pretpostavka u potpunosti prihvaća: u pisanom se jeziku javlja veća zastupljenost samoznačnica u odnosu na govorni jezik.

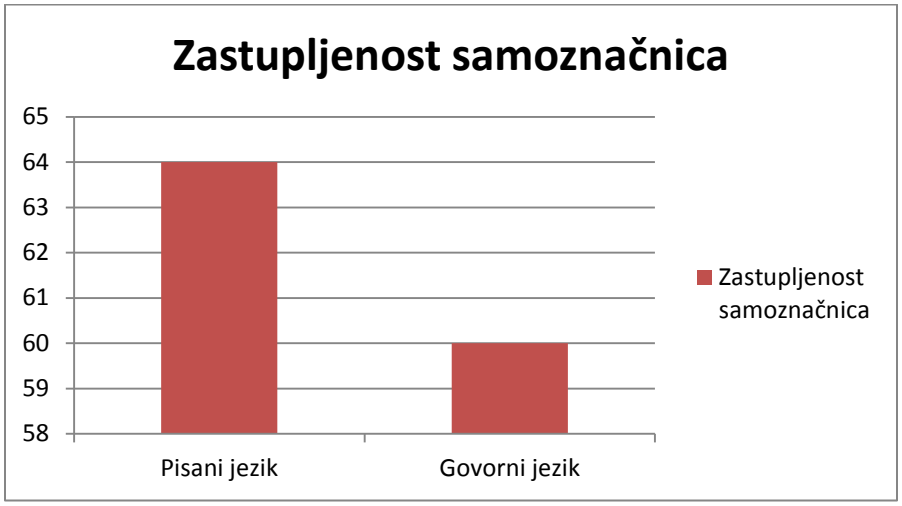

Grafikon 3. Zastupljenost samoznačnica u pisanom i govornom jeziku

S obzirom na definiciju i vrste samoznačnica, u pisanom se jeziku pronalazi više imenica, glagola, pridjeva, brojeva, priloga i uzvika. Ovaj je rezultat u skladu s brojnim stranim istraživanjima (primjerice Allwood, 1998; prema Olujić i Matić, 2017, Henrichsen i Allwood, 2005), ali i hrvatskim (Matić i Olujić, 2017). Imenice, pridjevi i prijedlozi najviše se koriste u preciznijem iznošenju informacija što karakterizira pisani jezik, dok su zamjenice, zbog svojstva multimedijalnosti, informativnije u govornom jeziku i češće se javljaju u odnosu na pisani jezik (Matić i Olujić, 2017). Govorni jezik često je obilježen brojnim ponavljanjima što neposredno utječe na zastupljenost pojedinih riječi, kao i na leksičku raznolikost. Bartsch (1997; prema Ghasemi i Jahromi, 2014) ističe kako se isti pojam u govornom jeziku može pojaviti četiri do pet puta, dok će se u pisanom javiti jednom. Nadalje, u govornom se jeziku punoznačne riječi šire raspoređuju u iskazima, dok se u pisanom jeziku one gušće pojavljuju unutar iskaza (Paltridge, 2006; prema Ghasemi i Jahromi, 2014).

5.3. Pretpostavka 3: Struktura priče i unutarnja stanja

Treće istraživačko pitanje odnosilo se na razlike između modaliteta u pripovjednom diskursu u označavanju pojedinih elemenata priče. Polazišna pretpostavka bila je da će se određeni dijelovi priče i unutarnja stanja likova češće označavati u pisanom negoli u govornom jeziku. Ova pretpostavka nije potvrđena, odnosno nisu pronađene razlike u označavanju strukture priče i unutarnjih stanja likova s obzirom na modalitet.

Ovakav se rezultat može objasniti visokom strukturiranošću priča, odnosno može potvrditi makrostrukturalnu ujednačenost ispitnih materijala. S obzirom na to da su neka prijašnja istraživanja (primjerice, Özyıldırım, 2009) uspoređivala govorne i pisane narative osobnih iskustava, takvi uzorci za usporedbu nisu imali strogu kontrolu kao dvije priče koje su se koristile u ovomu radu. Dobivene su se razlike u takvim radovima mogle objasniti samom prirodom osobnog narativa: u pismenim su iskazima ispitanici lakše izražavali svoje emocije i mišljenja, dok su u govornom modalitetu neke emocije češće prikrivali. U Tablici 6 prikazani su primjeri unutarnjih stanja kojima su se ispitanici u ovom radu izražavali.

Tablica 6. Usporednost priča s obzirom na unutarnja stanja

	Priča Ptice	**Priča Koze**
Unutarnja stanja	*majka se uspaničila*	*zabrinuta i prepadnuta majka kozlića odmah je pohitala u pomoć*
	mačak je pomislio kako bi mala dva ptića zadovoljila njegove trenutne potrebe	*sve je to iz prikrajka promatrala lukava lisica smišljajući plan kako se domoći slasnog obroka*
	dok odrasla ptica tješi svoje ptiće	*dok majka koza tješi svoju mladunčad*
	u podnožju drveta pojavljuje se pas koji promatra cijelu tu situaciju	*svu tu situaciju promatra sa strane lisica*
	mačka se uplašila psa i njegovog laveža	*lisac se je uplašio gavrana*
	majka je zadovoljno zagrlila male ptiće i živjeli su sretno do kraja života	*svi su bili sretni i mali kozlić je ostao spašen*

Isto tako, u prilozima 1 i 2 može se vidjeti usporednost struktura priča.

Prema tome, moguće je da se razlike u ovom radu na strukturi priče i izražavanju unutarnjih stanja nisu javile upravo zbog samog sadržaja i usporednosti priča. Nadalje, potrebno je napomenuti da su oba jezična uzorka dobivena od istih ispitanika te da su oni ispitani ujednačenim postupkom. Mnogi su radovi ove problematike nastali na temelju različitih načina istraživanja i metodoloških neujednačenosti, često uspoređujući krajnosti poput spontanog razgovora i akademskog članka pa su i dobivene razlike ponekad prenaglašene. Tako istraživači često izvještavaju o razlikama koje su pronašli između modaliteta, ne osvrćući se na druga obilježja odabranih žanrova (Tannen, 1982). Pool i Field su (1976; prema Tannen, 1982), primjerice, usporedili relativno formalne intervjue studenata kao govorne uzorke i narative osobnih iskustava u pisanom jeziku te su izvijestili kako u govornom jeziku postoji veća strukturalna složenost, dok neki drugi autori (na primjer, Chafe, 1981; Ochs, 1979; prema Tannen, 1974) govore o većoj strukturalnoj složenosti pisanoga jezika. Stoga, nije pouzdano govoriti o razlikama između dvaju modaliteta ako ispitni materijali nisu usporedni prema svojim obilježjima i kontrolirani u načinu provođenja.

6. Ograničenja istraživanja

S obzirom na to da uvjeti snimanja audio zapisa nisu za sve ispitanike bili jednaki (neki su bili ispitani u potpunoj tišini, dok je nekolicina ispitana uz prisutnost pozadinske buke), moguće je da je i to utjecalo na krajnji ishod te rezultate. U idealnim uvjetima provođenja ispitivanja došlo bi se do još pouzdanijih rezultata.

Nadalje, prema uputama MAIN-a, preporuča se da bi razdoblje između testiranja dvaju jezika, odnosno u ovom slučaju jezičnih modaliteta, trebalo biti od 4-7 dana kako bi se minimizirao efekt uvježbavanja i prenošenja. S obzirom na to da ispitivanje nije provedeno na taj način, moguće je da su se određene strukture prenosile i ponavljale u pričama te time utjecale na promatrane mjere.

Također, s obzirom na to da u usporednoj analizi dvaju modaliteta prevladavaju ispitivanja velikih jezičnih uzoraka, odnosno jezičnih korpusa (Kuvač i Palmović 2007; prema Olujić i Matić, 2017) i da obilježja jezične proizvodnje nije jednostavno mjeriti, ograničenjem ispitivanja može se smatrati i relativno malen broj ispitanika (27). Uz to, prikupljeni su jezični uzorci

također bili maleni. Zbog toga se, primjerice, mjera TTR računala samo na prvih 10 iskaza te je time i to jedno od ograničenja istraživanja.

7. Zaključak

Ovim se radom htjelo pokazati na koji način modalitet jezične produkcije utječe na pripovijedanje odraslih govornika hrvatskog jezika. Rezultati su pokazali kako se pripovjedni diskurs odraslih razlikuje na mjerama leksičke raznolikosti s obzirom na modalitet: u pisanom je jeziku pronađena viša razina leksičke raznolikosti. Također, u pisanom se jeziku pronalazi veći udio samoznačnih riječi. No, razlike između modaliteta nisu pronađene na mjeri sintaktičke složenosti, kao ni na varijablama strukture priče i označavanja unutarnjih stanja. Iz navedenog se može zaključiti kako se, ukoliko su sadržaji ispitnog materijala strogo strukturirani, neće pojaviti razlike u svim navedenim mjerama.

Mnogi su radovi ove problematike nastali na temelju različitih načina istraživanja i metodoloških neujednačenosti, često uspoređujući krajnosti unutar modaliteta. Važno je naglasiti da su u ovomu radu ispitani isti sudionici na istovrsnim materijalima, što ovaj rad čini metodološki ujednačenim. S obzirom na to, dobiveni rezultati pouzdano govore o razlikama govornog i pisanog hrvatskog jezika. Rezultati ovog istraživanja sugeriraju da način elicitacije narativnih uzoraka može utjecati na neke mjere koje su se dosad smatrale pokazateljima razlika u proučavanju dvaju modaliteta.

Gledano sa stajališta logopedske struke koja se bavi teškoćama u oba modaliteta, važno je te razlike dobro poznavati i kod urednih govornika kako bismo u procjeni i terapiji znali što nam je cilj postići kod osoba s teškoćama. Uz to, imajući na umu da su korišteni materijali u radu namijenjeni djeci i nisu još normirani, rezultati odraslih osoba mogu pomoći u izradi normi instrumenta i razviti realnija očekivanja o rezultatima djece na ispitanim mjerama.

8. Prilozi

8.1. Prilog 1. MAIN – hrvatska inačica: *Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja, Formular: Ptice*

Formular: Ptice

Prvi dio: Proizvodnja
A. Struktura priče; B. Strukturalna složenost; C. Riječi koje izražavaju unutarnja stanja (US)

A. Struktura priče

		Primjeri točnih odgovora[13]	Bodovi	Komentari[14]
A1.	Situacija	Vrijeme i mjesto događanja Na primjer: jednom... jednog dana... jednom u šumi / na livadi... jednom na drvetu / u ptičjem gnijezdu...	0 1 2[15]	
***Epizoda 1: Mama ptica* (Likovi epizode: mama ptica i ptičice)**				
A2.	US kao uvodni događaj	Mama ptica je vidjela da su male ptice/ptičice gladne / htjele hranu Male ptice / ptičice su bile gladne / plakale su jer su htjele hranu / htjele su hranu...	0 1	
A3.	Cilj	Mama ptica je željela nahraniti male ptice/ptičice / donijeti / pronaći hranu/uloviti crva...	0 1	
A4.	Pokušaj	Mama ptica je odletjela / otišla / krenula po hranu...	0 1	
A5.	Ishod	Mama ptica je donijela / ulovila / našla hranu / crva Male ptice/ptičice su dobile hranu	0 1	
A6.	US kao reakcija	Mama ptica / male ptice / ptičice bile su sretne / zadovoljne / više nisu bile gladne	0 1	
***Epizoda 2: Mačka* (Likovi epizode: mačka i ptičice)**				
A7.	US kao uvodni događaj	Mačka je vidjela kako mama ptica odlazi / vidjela je da su male ptice/ptičice same Mačka je bila gladna	0 1	
A8.	Cilj	Mačka je željela pojesti / uhvatiti / uloviti / ubiti male ptice/ptičice	0 1	
A9.	Pokušaj	Mačka se popela na drvo / počela penjati / pokušala dohvatiti male ptice/ptičice	0 1	
A10.	Ishod	Mačka je dohvatila / uzela male ptice/ptičice	0 1	
A11.	US kao reakcija	Mačka je bila sretna / male ptice/ptičice su bile preplašene	0 1	

[13] Ako niste sigurni u prikladnost odgovora ili odgovor nije naveden, provjerite u priručniku.
[14] Ovdje upišite odgovore ili naznačite da nema odgovora.
[15] Bez bodova (0) za pogrešan ili nepostojeći odgovor, 1 bod za jedan točan odgovor (navođenje ili vremena ili mjesta), 2 boda za navođenje i vremena i mjesta.

Epizoda 3: Pas (Likovi epizode: pas, mačka i ptičice)				
A12.	US kao uvodni događaj	Pas je vidio da su male ptice/ptičice u opasnosti / da je mačka ulovila male ptice/ptičice	**0 1**	
A13.	Cilj	Pas je želio / odlučio zaustaviti mačku i spasiti / zaštiti ptice	**0 1**	
A14.	Pokušaj	Pas je povukao mačku / napao mačku / ugrizao mačku.../ ugrizao mačku za rep...	**0 1**	
A15.	Ishod	Pas je otjerao mačku / mačka je pobjegla / ptice su bile spašene	**0 1**	
A16.	US kao reakcija	Pas je bio sretan / ponosan jer je spasio male ptice/ptičice Mačka je bila ljuta / razočarana Ptice su bile zadovoljne / sretne / spašene	**0 1**	
A17.	**Ukupan rezultat na strukturi priče od mogućih 17:**			

B. Strukturalna složenost (C– cilj, P – pokušaj, I – ishod):

Broj PI nizova	Broj C (bez P i I)	Broj CP i CI nizova	Broj CPI ishoda
B1.	B2.	B3.	B4.

C. Riječi koje izražavaju unutarnja stanja (US):

C1.	Ukupan broj US riječi u pojavnicama. US uključuju: - riječi kojima se opisuju percepcija (vidjeti, čuti, osjetiti, mirisati...) - riječi kojima se opisuju fiziološka stanja (žedan, gladan, umoran, bolestan...) - riječi kojima se opisuje svjesnost (živ, budan, spava...) - riječi kojima se opisuju emotivna stanja (ljut, tužan, sretan, zabrinut, razočaran...) - mentalni glagoli (željeti, misliti, znati, zaboraviti, odlučiti, vjerovati, planirati...) - glagoli govorenja (engl. *linguisticverbs*) (reći, zvati, vikati, pitati, upozoriti...)	

8.2. Prilog 2. MAIN – hrvatska inačica: *Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja, Formular: Koze*

Formular: Koze

Prvi dio: Proizvodnja
A. Struktura priče; B. Strukturalna složenost; C. Riječi koje izražavaju unutarnja stanja (US)

A. Struktura priče

		Primjeri točnih odgovora[19]	Bodovi	Komentari[20]
A1.	Situacija	Vrijeme i mjesto događanja Na primjer: jednom... jednog dana... jednom u šumi / na livadi... jednom na jezeru... jednom na ribnjaku...	0 1 2[21]	
Epizoda 1: Koza **(Likovi epizode: mama koza i kozlić)**				
A2.	US kao uvodni događaj	Mama koza je vidjela da je mala koza/kozlić u opasnosti / da se utapa /da ne može plivati Mala koza / kozlić je bio/la preplašen/a / u opasnosti / utapao/la se / zvao/la upomoć	0 1	
A3.	Cilj	Mama koza je željela pomoći maloj kozi / kozliću / spasiti malu kozu / kozlića, izvući malu kozu/kozlića iz vode...	0 1	
A4.	Pokušaj	Koza je otrčala / utrčala / ušla u vodu...	0 1	
A5.	Ishod	Mama koza spasila / izvukla je malu kozu/kozlića iz vode Mala koza / kozić je izvučen/a iz vode / spašen/a.	0 1	
A6.	US kao reakcija	Mama i mala koza / kozlić su bile/i sretne/i zadovoljne/i / više nisu bile preplašene/i	0 1	
Epizoda 2: Lisica **(Likovi epizode: lisica i kozlić)**				
A7.	US kao uvodni događaj	Lisica je vidjela kako mama koza odlazi / vidjela je da je mala koza/kozlić sam/a Lisica je bila gladna	0 1	
A8.	Cilj	Lisica je željela pojesti / uhvatiti / uloviti / ubiti malu kozu / kozlića...	0 1	
A9.	Pokušaj	Lisica je skočila / pokušala uhvatiti/ zgrabiti / lovila malu kozu / kozlića...	0 1	
A10.	Ishod	Lisica je dohvatila / uzela malu kozu/kozlića	0 1	
A11.	US kao	Lisica je bila sretna	0 1	

[19]Ako niste sigurni u prikladnost odgovora ili odgovor nije naveden, provjerite u priručniku.
[20]Ovdje upišite odgovore ili naznačite da nema odgovora.
[21]Bez bodova (0) za pogrešan ili nepostojeći odgovor, 1 bod za jedan točan odgovor (navođenje ili vremena ili mjesta), 2 boda za navođenje i vremena i mjesta.

MAIN Multilingual Assessment Instrument for Narratives (2012). © N. Gagarina, D. Klop, S. Kunnari, K. Tantele, T. Välimaa, I. Balciuniene, U. Bohnacker, J. Walters. ZAS Papers in Linguistics 56.

	reakcija	Mala koza / kozlić je bila/o preplašen/a		
Epizoda 3: Ptica **(Likovi epizode: ptica, lisica i kozlić)**				
A12.	US kao uvodni događaj	Ptica je vidjela da je mala koza / kozlić u opasnosti / da je lisica ulovila malu kozu / kozlića...	**0 1**	
A13.	Cilj	Ptica je željela / odlučila zaustaviti lisicu i zaštiti malu kozu / kozlića...	**0 1**	
A14.	Pokušaj	Ptica je poletjela na lisicu / napala lisicu / kljucnula lisicu / povukla lisici rep...	**0 1**	
A15.	Ishod	Ptica je otjerala lisicu Lisica je pobjegla Mala koza / kozlić je spašen/a	**0 1**	
A16.	US kao reakcija	Ptica je bila sretna / ponosna jer je spasila male koze/kozliće Lisica je bila ljuta / razočarana.. Mala koza / kozlić je bio/la sretan/a spašen/a..	**0 1**	
A17.	**Ukupan rezultat na strukturi priče od mogućih 17:**			

B. Strukturalna složenost (C– cilj, P – pokušaj, I – ishod):

Broj PI nizova	Broj C (bez P i I)	Broj CP i CI nizova	Broj CPI ishoda
B1.	B2.	B3.	B4.

C. Riječi koje izražavaju unutarnja stanja (US):

C1.	Ukupan broj US riječi u pojavnicama. US uključuju: - riječi kojima se opisuju percepcija (vidjeti, čuti, osjetiti, mirisati...) - riječi kojima se opisuju fiziološka stanja (žedan, gladan, umoran, bolestan...) - riječi kojima se opisuje svjesnost (živ, budan, spava...) - riječi kojima se opisuju emotivna stanja (ljut, tužan, sretan, zabrinut, razočaran...) - mentalni glagoli (željeti, misliti, znati, zaboraviti, odlučiti, vjerovati, planirati...) - glagoli govorenja (engl. *linguisticverbs*) (reći, zvati, vikati, pitati, upozoriti...)	

9. Literatura

Artini, L. P. (1998). Is speaking easier than writing?: Exploring the complexity of spoken language. *Jurnal Ilmu Pendidikan* 5, 38-48.

Casby, M. W. (2011). An examination of the relationship of sample size and mean length of utterance for children with developmental language impairment. *Child Language Teaching and Therapy* 27(3), 286–293.

Chafe, W., i Danielewicz, J. (1987). Properties of Spoken and Written Language. U Ghadessy, M. (ur.), Thematic Development in English Text, 83-113, London: Pinter Publisher.

Chafe, W., Tannen, D. (1987). The Relation between Written and Spoken Language. *Annual Review of Anthropology* 16, 383-407.

Drieman, G. H. (1962). Differences between written and spoken language: An exploratory study. *Acta Psychologica* 20, 78‑100.

E. Barić, E., Lončarić M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V., Znika, M. (1995). Hrvatska gramatika. Zagreb: Školska knjiga.

Foster, P., Tonkyn, A., Wigglesworth, G. (2000). Measuring spoken language: A unit for all reasons. *Applied Linguistics* 21(3), 354-375.

Gagarina, N., Klop, D., Kunnari, S., Tantele, K., Välimaa, T., Balciuniene, I., Bohnacker, U., Walters, J. (2012). MAIN Multilingual Assessment Instrument for Narratives. ZAS Papers in Linguistics 56.

Ghasemi, H., Jahromi, M. K. (2014). The differences between spoken and written discourses in English. *International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World* 6(4), 147‑155.

Guberina, P. (1967). Stilistika. Zagreb: Zavod za fonetiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Guo, L., Eisenberg, S. (2015). Sample Length Affects the Reliability of Language Sample Measures in 3-Year-Olds: Evidence From Parent-Elicited Conversational Samples. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools* 46, 141–153.

Henrichsen, P. J., Allwood, J. (2005). Swedish and Danish, spoken and written language. A statistical comparison. *International Journal of Corpus Linguistics* 10(3), 367-399.

Hržica, G., Kuvač Kraljević, J. (2012). MAIN – hrvatska inačica: Višejezični instrument za ispitivanje pripovijedanja. ZAS papers in linguistics, 56

Iwashita, N. (2006). Syntactic Complexity Measures and Their Relation to Oral Proficiency in Japanese as a Foreign Language. *Language Assessment Quarterly* 3(2), 151-169.

Jelaska, Z. (2009). Dvojčane podjele vrsta riječi: samoznačnost i promjenljivost. U Badurina, L. (ur.), Zbornik u čast Ive Pranjkovića, Rijeka (2010).

Johansson, V. (2008). Lexical diversity and lexical density in speech and writing: A developmental perspective. *Working Papers* 53, 61–79.

Lintunen, P, Mäkilä, M. (2014). Measuring syntactic complexity in spoken and written learner language: Comparing the incomparable? *Research in Language* 12(4), 377-399.

MacWhinney, B. (2000). *The CHILDES Project: Tools for Analyzing Talk*, 3rd Edition. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Matić, A., Hržica, G., Kuvač Kraljević, J., Olujić, M. (2018). Syntactic complexity of spontaneous spoken language of adult Croatian speakers. *Proceedings of Croatian Applied Linguistics Society.* Frankfurt am Main: Peter Lang.

Milas, M. (2007). Usporedba govornih i pisanih pripovjednih tekstova učenika 3., 5. i 7. razreda osnovne škole. *Hrvatski* V, br. 2.

O'Donnell, R. C. (1973). Some syntactic characteristics of spoken and written discourse. *Studies in Language Education Report* 4, 0–15.

Ortega, L. (2003). Syntactic complexity measures and their relationship to L2 proficiency: A research synthesis of college-level L2 writing. *Applied Linguistics* 24(4), 492‑518.

Özyıldırım, I. (2009). Narrative analysis: An analysis of oral and written strategies in personal experience narratives. *Journal of Pragmatics* 41, 1209–1222.

Redeker, G. (1984). On differences between spoken and written language. *Discourse Processes* 7(1), 43-55.

Shiro, M. (2003). Genre and evaluation in narrative development. *Journal of Child Language* 30, 165-195.

Strömqvist, S., Ragnarsdóttir, H., Johansson, V., Aisenman, R. (2002). Toward a cross-linguistic comparison of lexical quanta in speech and writing. *Written Language & Literacy* 5(1), 45-68.

Tannen, D. (1982). Oral and Literate Strategies in Spoken and Written Narratives. *Language* 58(1), 1-21.

Thanh, N. C. (2015). The Differences between Spoken and Written Grammar in English, in Comparison with Vietnamese. *GiST Education and Learning Research Journal* 11, 138-153.

Užarević, J. (2007). Jezik, stilovi, funkcije. *Umjetnost riječi* 1–2, 173–181.

Vuletić D., Arapović, D. (1981). Morfologija u govoru. *Defektologija* 17(1-2), 35-45.

Yabuuchi, A. (1998). Spoken and written discourse: What's the true difference? *Semiotica* 120(1‑2), 1‑37.

Yu, G. (2009). Lexical Diversity in Writing and Speaking Task Performances. *Applied Linguistics* 31(2), 236–259.